

קורס ACI מס' 12: מדריך ללוחם הרוח, חלק ג'

שלב חמישי בלימודי ה-Madhyamika

על-פי שיעוריו של ג'שה מייקל רואק'

תרגום, עריכה והגשה

לאמה דבורה-הלה

רמת גן, יולי, 2008

שיעור 8, חלק ב'

(מנדלה)

ו. ממה ריקה הריקות?

הגקצ'ה

מה זה שאנחנו מנסים להפריך באמצעות המדיטציות על הריקות?

אז אנחנו עכשיו נדבר על מה שאנחנו קוראים, אמרו:

དགཅེ

Gakcha

אז *Gakcha* אנחנו נתרגם, הדבר שאנחנו מנסים להפריך.

זה הצורה שבה אנחנו חושבים שדברים קיימים ושהם לא קיימים. כל הלימוד הזה בא לעזור לנו להפריך את השגיאה המחשבתית שלנו. לזה אנחנו קוראים *Gakcha*.

כי אנחנו כל הזמן אומרים שהדברים הם ריקים ממשוהו. הם ריקים מה - *Gakcha*. לפני שאנחנו יכולים לראות ריקות או להבין אפילו ריקות ברמה הקונצפטואלית, אנחנו צריכים להבין קודם מה זה *Gakcha*.

בפסוק 140 מאסטר שנטידווה אומר:

בלי שנאתר את מה שנחשיב כ"דבר",

לעולם לא נתפוס כיצד הוא אינו הדבר.

לכן העובדה שדבר כוזב

איננו דבר - היא בבירור כוזבת.

בלי שנבין את הריקות של דבר - בלי שנבין שהעט הוא לא עט כמו שאני חושבת. אני צריכה להבין איך אני חושבת עליו בצורה שגויה.

פיל ורוד עם שני ראשים

פה נכנס הפיל הורוד עם השני ראשים. אז אני שואלת אתכם - האם יש בחדר פיל ורוד עם שני ראשים מתרוצץ ברגע זה?

כשאתם שומעים שאלה כזאת מה אתם עושים?

מהקהל: מדמיינים

המורה: מדמיינים איך זה פיל ורוד, איך זה שני ראשים, איך זה מתרוצץ, מסתכלים בחדר ואומרים: 'לא', 'אין'.

אבל כדי שאתם תוכלו להגיד לי 'אין' אתם צריכים לדעת מה חיפשתם ולא מצאתם. חיפשתם [ו] לא מצאתם – אין. לא רק אין, אלא גם לא יכול להיות. בגלל זה יש לו שני ראשים ... אם הוא היה ורוד מילא, אבל שני ראשים ... זה *Gakcha*.

Gakcha זה אותו הדבר שלא היה, שאיננו, ושלא יכול להיות,
אבל שאנחנו מאמינים שישנו ולכן אנחנו סובלים.
הדבר שהריקות ריקה ממנו, זה ה-Gakcha
זה הצורת קיום שלא תיתכן.

"ריקים" אין פירושו "לא קיימים!"

כשאנחנו אומרים שהדברים ריקים, אנחנו לא אומרים שהם לא קיימים.
אנחנו לא מכחישים את קיומם.
אני לא אומרת שאין פה עט,
אני אומרת "אין פה עט כמו שאני חושבת שהוא ישנו".

אין שם איזושהי דבורה שהיא קיימת מצד עצמה - כזאת אין. יש דבורה שקיימת ומתפקדת שהיא השלכה מקארמה, כזאת יש. זו שקיימת שהיא בלתי תלויה בהשלכה - זאת איננה. [דבורה] שאיכשהו קיימת שם מצד עצמה, מן נשמה כזאת - זאת איננה. זה ה-Gakcha.

ומאסטר שנטידווה יעזור לנו קצת לדבר על *Gakcha*. הטענה שלו בשתי השורות הראשונות אומרת ש-

בלי שנאתר את מה שנחשיב כ"דבר", (שזה ה-Gakcha),
לעולם לא נתפוס כיצד הוא אינו הדבר.

לא נוכל להגיד שאין פיל ורוד עד שאני אפגוש את הפיל הורוד במיינד שלי. זה מה שהוא אומר.

אני צריכה לעשות מפגש עם ה-Gakcha לפני שאני יכולה להפריך אותה. וזאת
עבודה עצומה ומאוד חשובה; זאת העבודה הכי חשובה, כי אנחנו מבלים את חיינו
בלרדוף אחר דברים שהם *Gakcha* - שהם לא באמת קיימים.

במברגר בילה את כל חייו בלרדוף רוח.

אנחנו מוסרים את חיינו על מזבח דברים שלא באמת קיימים ☺

ז. הגדרה של הגקצ'ה

Gakja זה הדבר שאני מנסה להפריך, הדבר שאנחנו טוענים שהריקות ריקה ממנו, שהוא לא קיים. שזה לא דבורה. דבורה קיימת - ה-Gakja של דבורה לא קיימת. מה זה ה-Gakja של דבורה?
אז עכשיו אני אכתוב לכם שורה בטיבטית. אמרו -

ཚོགས་པའི་སྤོང་དུ་རྩོགས་པས་བཏགས་ཙམ་མ་ཡིན་པ།

Tsokpay tengdu tokpe taksam mayinpa

Mayinpa זה הוא לא
Tsokpa זה אוסף, אוסף של חלקים
Tengdu זה על משהו
Tokpa זה מושג או המשגה או תווית
Tak זה להמשיג

ו-*Tsam* פה זה פשוט, או בלבד, או אך ורק
זה הגדרה של *Gakja*:
אז בעברית נגיד:

ה-*Gakja* זה משהו שהוא לא איך שאני תופסת אוסף מסוים של חלקים. משהו שאיננו אך ורק תווית המושלכת על אוסף של חלקים.

אני אסביר, זה לא כל כך מסובך כמו שזה נשמע כשמנסים לתרגם.

אילו הייתה *Gakja* קיימת, אילו היה קיים איזושהו דבר שהוא קיים מצד עצמו (אנחנו אומרים שאין שום דבר שקיים מצד עצמו), אילו היה קיים דבר כזה, אז הוא היה צריך להתקיים באיזושהו אופן שהוא מנוגד לקיום הקונבנציונלי.

כי אנחנו אומרים: הדברים ריקים, אין להם טבע עצמי, אבל הם קיימים ומתפקדים. איך הם קיימים ומתפקדים? כהשלכה על אוסף של נתונים גולמיים שאם אני אנתח אותם גם הם נעלמים. זה אמרנו קודם.

בואו נדבר על העט. אילו היה עט שהיה קיים מצד עצמו, אז הוא היה צריך להתקיים באופן שהוא מנוגד לקיום הקונבנציונלי, כהשלכה על אוסף של נתונים גולמיים.

זה כל מה שכתוב פה. אילו הייתה *Gakja* קיימת, היא הייתה צריכה להתקיים באופן שהוא מנוגד לאופן שבו דברים קיימים בקיום היחסי שלהם. בצורה שהיא לא השלכה על אוסף של נתונים גולמיים; זה הכל, זה כל מה שכתוב פה.

זה איזושהו אופן קיום שהוא שונה מאשר הדרך שהם קיימים כתוצאה מהשלכה קארמית שנכפית עלי בשל המעשים שלי בעבר.

ריקות, על פי הפרסנגיקה-מדיימיקה

הנקודה כאן זה שאין דבר בעולם שלי שהוא דבר בלי שאני אחשוב עליו בצורה מסוימת, כפי שהקארמה שלי כופה עלי לחשוב על הדבר הזה; כפי שאני אתפוס אותו בצורה מסוימת, כפי שאני כפויה על ידי הקארמה שלי לחשוב עליו.

זאת ההגדרה של ריקות לפי הפרסנגיקה מדיימיקה; אין דבר בעולם שלי שקיים בלי שאני אתפוס משהו כפי שנכפה עלי על ידי הקארמה שלי.

זאת הריקות, זאת המציאות האולטימטיבית שמלווה כל דבר ודבר.

אתם יכולים לחשוב כאילו שיש ריקות שתלויה על כל חפץ וחפץ בעולמי, על כל תהליך בעולמי – הכל ריק. אתם יכולים לחשוב על הריקות הזאת כאילו משהו שתלוי עליו, תכונה של הדבר הזה, כל דבר יש לו את הריקות.

ומה זה הריקות של כל דבר? שהוא לא קיים באופן שהוא שונה מלהיות השלכה שאני משליכה כתוצאה מהקארמה שלי. זאת האמת האולטימטיבית של דברים, ואנחנו טובלים בה כל הזמן. כל הדברים לא קיימים בעולמי בשום אופן אחר, ובאופן הזה הם קיימים. לזה תיכף ניכנס.

הריקות היא בלתי משתנה, ועם זאת אינה קבועה

המורה: כן.

מסקנה: אני מבין שהריקות הולכת ומשתנה על-פי התפקוד של הקארמה שלי. זאת אומרת ככל שאני טהור יותר אז ההשלכה שלי משתנה

המורה: ההשלכה משתנה, לא הריקות. הריקות לא משתנה. כן, ההשלכה תלך ותיטהר והבודהה ישליך גן-עדן. אבל הריקות נשארת ריקות.

אלא מה? מה יקרה לריקות של העט הזה כשהעט יושמד? היא תיעלם.

האם הריקות קיימת? האם יש לעט ריקות? כן – אז היא קיימת. היא לא קיימת מצד עצמה, אבל כרגע במינד שלי היא קיימת כהשלכה. עכשיו הבנתם שהעט הוא לא קיים מצד עצמו אלא כהשלכה מתוך הקארמה שלי, ולכן הוא ריק, ולכן הריקות שלו קיימת, יש על מה לדבר. אם היא לא קיימת אין על מה לדבר.

Gakja- זה הדבר שאנחנו מנסים להפריך, זה הקיום העצמי של דברים. זה האופן שבו הם לא קיימים, ושהם גם לא יכולים להיות קיימים, מעולם לא היו קיימים, ולא יכולים אף פעם להיות קיימים. לא היו, לא עכשיו, ולא יהיו אף פעם. אין דבר כזה.

אז מה ההתרגשות הגדולה אם זה משהו שלא היה ולא נברא? כי אנחנו מאמינים בזה.

זה הדת שלנו. אנחנו מאמינים בדברים.

וקראנו בפסוק [140] ש

בלי שנאתר את מה שנחשיב כ"דבר",
לעולם לא נתפוס כיצד הוא אינו הדבר.

།བརྟམ་ལའི་དངོས་ལ་མ་རྟོག་པར།

།དེ་ཡི་དངོས་མེད་འཇིག་མ་ཡིན།

*Takpay ngu la ma rekar
De yi ngume dzin mayin*

גם הריקות ריקה מקיום עצמי

ושתי השורות הבאות:

לכן העובדה שדבר כוזב
איננו דבר - היא בבירור כוזבת.

העובדה שדבר כוזב איננו דבר, מה זה? זה הריקות, זה הריקות שלו מלהיות קיים מצד עצמו.

כאן מאסטר שנטידווה אומר: היא בבירור כוזבת.

אז האם אין ריקות? לא, הוא אומר: אין ריקות שקיימת מצד עצמה. אילו היה לה קיום עצמי, הרי שהייתה גקצה, ואז לא הייתה קיימת כלל.

כיצד הדברים קיימים, וכיצד אינם קיימים

כן, שאלה.

שאלה מהקהל: אנחנו הגדרנו את ה-Gakja כאופן שבו הדברים לא קיימים אבל אנחנו מאמינים. אז האם אפשר להגדיר Gakja כהדבר שאנחנו מאמינים שקיים לפני שעשינו אנליזה שזה מה שלמדנו אתמול, השלב הראשון מתוך ארבעה שלבים שיש דבר – העט, לפני שאנחנו מסתכלים על הריקות שלו.

המורה: לא, זה לא Gakja. זאת שאלה טובה, תודה רבה.

מה ההבדל בין העט שקיים, Matak Machepar ובין ה-Gajka? מה ההבדל?

ההבדל הוא שה-Matak Machepar קיים וה-Gakja לא קיימת. זה הבדל מאוד חשוב.

אמרנו שה-Matak Machepar זה העט שמופיע לפני שעשיתי אנליזה. [לפני ש] אמרתי: 'רגע, מה אני רואה פה? אני רואה צורות, צבעים, והעט בא ממני', Matak Machepar לפני שעשיתי את האנליזה הזאת יש עט. העט הזה, האם הוא קיים? קיים ומתפקד. זה המציאות הקונבנציונלית שלו, היחסית שלו, הכוזבת שלו, כל זה.

איזה עט לא קיים?

עט שקיים שם מצד עצמו בלתי תלוי בהשלכה שלי, כפי שזו נכפית עלי על ידי הקארמה, כפי שזו נקבעה על ידי המעשים שלי בעבר. זה ה-Gakja. כזה לא קיים. אז

ה-Gakja לא קיים, ה-Matak Machepar קיים, וזה הבדל מאוד חשוב.

הבעיה היא לא עם ה-Matak Machepar. הדברים האלה קיימים ומתפקדים, איתם אין בעיה. הבעיה עם ה-Gakja-ות שאנחנו מאמינים ב-Gakja. אנחנו מאמינים ב-Gakja אבל כשאנחנו הולכים לחפש אותו אנחנו לא יכולים למצוא אותו.

וכל התרגול שלנו מכוון אותנו לחפש את ה-Gakja ולא למצוא אותו. זה מה שסוטר הלב כותבת. כל הלימוד על ריקות הוא להיווכח בטעות, לתפוס את עצמנו מאמינים באשליה, לתפוס את עצמנו מאמינים במה שלא היה ולא נברא. זה מה שיוציא אותנו מהשגיא, זה מה שייצר את הגן-עדן שלנו. לכן הלימוד הזה כל כך חשוב.

ואם אתם יוצאים מפה ועוד לא הבנתם, מה אתם צריכים לעשות?

מהקהל: להתפלל ולהתחנן ללאמה שלנו שתתן לנו תובנות.

המורה: תחינות למורים. הרבה חסד בעולם, לתמוך בדהרמה, לתמוך בשיעורים על ריקות ולהתפלל. כן, זה איך שזה עובד.

למה תפילה תעזור? האם יש לתפילה כוח מצד עצמה? לא, גם היא ריקה.

מהקהל: היא זורעת זרעים.

היא זורעת זרעים, היא יוצרת את הקארמה. אתם רק תתפסו ריקות כשהזרעים לתפוס ריקות יבשילו. לא רגע אחד לפני זה. אבל בשביל זה אתם צריכים זרעים. זרעים שלא קיימים מצד עצמם. ☺ אנחנו בינתיים עובדים עם המיינד שיש לנו, וזה איך שאנחנו עושים את זה. על ידי תמיכה בדברים כאלה ותפילה ללאמות.

אם אתם מתפללים זה מעיד על איזה אמונה שיש לכם שזה בסופו של דבר יקרה, והאמונה הזאת יש לה כוח אדיר.

ח. קיום תלוי

אז עכשיו, ההוכחה הבאה של ריקות. אז היה לנו

- הוכחה של יחיד ורבים;
- הייתה לנו הוכחה של רסיס היהלום.

עכשיו יש עוד אחת. עכשיו אנחנו נותנים הוכחה נוספת שגם היא רשומה לכם בקורס 2¹ אבל רק בכותרת שלה.

אמרו:

ཏིན་འབྲེལ།

Tendrel

מה זה? ☺ אתם רואים, אם מתמללים זה עוזר, כי היא יודעת ☺

Tendrel זה קיום תלוי, קיום מותנה, התהוות מותנית, אני משתמשת בשלושת הביטויים האלה לסירוגין ל-*Tendrel*.

וזאת הוכחה של ריקות שמסתכלת על איך דברים קיימים.

ההוכחה הפורמאלית של הקיום התלוי

מה שרשמתי לכם קודם זה התהוות תלויה והגדרה של התהוות תלויה באסכולות שונות. זה הכל.

עכשיו זה ההוכחה של הקיום התלוי; הוכחת הריקות לפי הקיום התלוי.

אז ההוכחה, קודם כל, נקראת, אמרו

ཏིན་འབྲེལ་གྱི་ཏིན་ཚིགས།

Ten drel gyi ten tsik

אז *Ten tsik* היה לנו קודם זה הוכחה

Ten drel, מה זה? מה זה הקיום המותנה או הקיום התלוי

ההוכחה של הקיום התלוי.

בהוכחה לוגית בבודיזם יש תמיד שלושה או ארבעה חלקים; לפחות שלושה, יכולים להיות ארבעה. אבל חייבים להיות שלושה, פה יש לנו ארבעה.

1. נושא ההוכחה: דברים מתפקדים

החלק הראשון, אמרו:

ཕྱི་ནང་གི་དངོས་པོ་རྣམས་ཚེས་ཅན།

Chinang gyi ngupo nam chöchen

עוד פעם:

¹ קורס ACI מספר 2 - יהלומי ההארה - <http://www.heart-dharma.org.il/files/C2.htm>

Chinang gyi ngupo nam chöchen

אז אתם עכשיו מתגוננים, אני מתקיפה. יש לי פה מאלה על היד, מותחת את המאלה, מרימה את היד, ואומרת: *Chinang gi ngupo nam chöchen*²

ואם אני עומדת מולכם אני עושה את זה ככה לתוך הפרצוף, להביך אתכם. ולא כמו בנות [אלא] כמו בנים: מרימים את היד למעלה, את הרגל למעלה.

Chinang gi ngupo nam chöchen

Chi פירושו **חיצוני**

Nang פירושו **פנימי**

[gyi] זה מילת יחס

Ngupo מה זה? יש לנו את זה כל הזמן, *ngupo* זה **דבר**, וכשאנחנו אומרים **דבר** בבודהיזם או בטיבטית *Ngupo* זה **דבר שמתפקד**. ודבר שמתפקד זה **דבר שמשתנה**, זה **דבר שבא מסיבות**, זה **דבר שנוצר**, זה **דבר שמיצור**. כל הדברים האלה הן מילים נרדפות בלוגיקה הבודהיסטית. זה *Ngupo* בטיבטית.

Chinang gi ngupo nam אז

Nam זה כמו הסיומת 'ים' בעברית, זה **רבים**.

chöchen זה **הבה ניקח**.

ובעברית נגיד: **הבה ניקח דברים מתפקדים**.

'הבה'³ ניקח דברים שמתפקדים, אנחנו מושכים את ה-*chöchen*, ככה זה הנוהג.

החלק הראשון פשוט מכריז מה **הנושא של ההוכחה**. מה הנושא שלנו? **דברים מתפקדים**. כל דבר שמתפקד, חיצוני או פנימי. פנימיים וחיצוניים, דהיינו דברים בעולמי ודברים שבי, בתוכי, זאת אומרת המיינד שלי למשל.

2. הטענה שרוצים להוכיח: הם אינם קיימים באמת

החלק השני. החלק השני ייתן מה? את הטענה.

ומה הטענה? אמרו

བདེན་པར་མིན་ནོ།

Denpar me de

אז מה לדעתכם כתוב כאן?

מה הנושא שלנו? דברים מתפקדים, דברים משתנים. שזה כמעט כל מה שיש בעולמנו, חוץ ממה? חוץ מחלל ריק, חוץ מריקות, היפסקויות, אמיתות. כל התופעות בעולם שלנו, על זה אנחנו מדברים כאן.

מה לדעתכם אנחנו רוצים לטעון לגביהם? **שאיין להם קיום משל עצמם**. בדיוק.

אז פה כתוב: *denpar*, אתם זוכרים *denpar*? היה לנו *denpa nyi*, אתם זוכרים? **שתי האמיתות, שני סוגי המציאות** בשיעורים הראשונים.

Denpar זה **באמת**

me de זאת אומרת: **הם לא** (קיימים באמת).

² הלאמה רוקעת עם כף רגלה על הבמה
³ הלאמה מאריכה את המילה 'הבה'

זה מה שכתוב.

הטענה שלנו לגבי הדברים שהם לא קיימים באמת.

והדגש הוא על ה-denpar. אנחנו לא אומרים שהם לא קיימים, אנחנו אומרים שהם לא קיימים באמת במובן שהם לא קיימים באופן אולטימטיבי.

אז ראשון היה הנושא, שני היה הטענה שאנחנו טוענים לגבי הנושא, והשלישי, מה יהיה? הסיבה. עכשיו תבוא הסיבה.

זה כמו בגיאומטריה בדיוק: נתון, צריך להוכיח, הוכחה. הגיאומטריה כמו שאנחנו לומדים אותה באה מאיפה? מהיוונים, נכון? גם זה. הלוגיקה הבודהיסטית התפתחה כתוצאה מהמפגש עם היוונים עקב הכיבושים של אלכסנדר מוקדון שהגיע להודו.

3. הסיבה: כי הדברים תלויים בדברים אחרים

אז עכשיו ההוכחה, ואנחנו בהוכחה של הקיום התלוי. אז מה הם יגידו? למה הדברים לא קיימים באמת? כי הם תלויים בדברים אחרים.

אז בואו נכתוב את זה. אמרו

ཏིན་འབྲེལ་ཡིན་པའི་ཕྱིར།

Tendrel yinpay chir

אז Tendrel זה הסיבה שאני נותנת,

Tendrel מה זה? קיום תלוי

yinpay זה הם, *Are*, מהפועל *To be*

ו-*Chir* זה מסיים סיבה. כשאני נותנת סיבה אני מסיימת ב-*Chir*, שבעברית נשים את זה בהתחלה: "משום ש-". בטיבטית שמים את זה בסוף.

ותעשו את זה יחד איתי:

*Tendrel yinpay chir*⁴

Tendrel yinpay chir, אז אנחנו תמיד מסיימים ב-*Chir*.

[נושא] אז הבה ניקח דברים שמתפקדים: פנימיים וחיצוניים.

[טענה] הם אינם קיימים באמת

[סיבה] משום שהם קיימים בקיום תלוי, הם תלויים בדברים אחרים.

ופה נכנס עוד פעם העניין של אסכולות שונות בבודהיזם, כי אסכולות שונות בבודהיזם יגדירו קיום מותנה בצורות שונות. הסיבה, אם כך, תהיה שונה מאסכולה לאסכולה, ואנחנו עוד מעט נפרט אותן, אך קודם נסיים את המבנה הכללי של ההוכחה.

---

⁴ הלאמה רוקעת ומוחאת כף

4. דוגמה: הם כמו בבואה במראה

פה יש לנו גם חלק רביעי. חלק רביעי הוא אופציונאלי. לפעמים נותנים אותו, לפעמים לא. וזה החלק של הדוגמא.

אז דוגמא. אמרו

དཔེ་ན་གསུགས་བསྟན་བཞིན།

Per na suknyen shin

shin זה כמו

Per na זה דוגמא

לדוגמא, הם כמו Suknyen.

Suknyen זה בבואה

Suk לבד זה צורה או גוף, אבל *Suknyen* זה בבואה שרואים במראה או השתקפות במראה.

אז הדוגמא שהם נותנים פה שכל הדברים הם כמו השתקפות במראה.

הייתה לנו דוגמא אחרת בלו-ג'ונג. בלו-ג'ונג גם דיברנו על הריקות של דברים, ואיזה דוגמא נתנו שם? ראה את כל המופע כ-?

מהקהל: כחלום.

המורה: כחלום.

כמו הילד שמת בחלום

מאסטר שנטידווה יש לו פסוק מאוד יפה. בפסוק 141, הוא אומר:

וכך כשהילד מת בחלום,

תאפיל תחושת העדרו

על תפיסת קיומו,

על אף שהכול כזב.

אז יש לנו פה דוגמא של חלום שבו הילד מת.

אז קודם היה לנו רעיון שיש ילד, אחר-כך היה לנו חלום שהילד מת, הילד נעלם. ופה זה קשור גם לדיון של הריקות של תחושות ולשאלה איך מיינד שהוא כוזב בכלל יכול להגיע לאמת, הכל זה פה בתוך הדוגמא היפה הזאת. יש לנו חלום, ובחלום יש לנו ילד, ואחר כך בחלום הזה הילד מת, ויש לנו תחושה של כאב סביב מותו, ותחושת ההעדר, ה-'אין', מאפילה על תחושת הקיום, למרות שהכול כזב. אז זאת הייתה עוד דוגמא שהוא רצה לתת שמיינד כוזב יכול להבין ריקות, למרות שהכול כזב.

אם לקשר לדוגמא של הלו-ג'ונג:

ראה את כל המופע כחלום

המופע כאן, כשאנחנו ערים, הוא לא שונה, זה רק מצב תודעה אחר.

הדברים נראים לנו כממשיים כאן אבל כשהיינו בחלום זה גם נראה לנו ממשי. הילד נראה ממשי, והמוות נראה ממשי, וכשהתעוררנו ראינו שהכול לא היה. איפה היה החלום הזה? איפה הוא התרחש החלום?

מהקהל: במיינד שלנו

המורה: רק במיינד שלנו.

אין לו שום מקום אחר. ככה אותו דבר בחיים האלה. אותו דבר בדיוק. זה מה שמאסטר שנטידווה בא ללמד אותנו. זה הריקות של דברים. הם נראים כאילו שהם ממשיים, והם לא שם באמת. קחו את כל הדברים המתפקדים - ילד זה דבר מתפקד, כל דבר שמשנתה הוא מתפקד - הם אינם קיימים באמת, מכיוון שהם תלויים בדברים אחרים.

הקיום התלוי על פי אסכולות שונות

מה שנותר לנו אם כן להשלמת ההוכחה, הוא הפירוט של הסיבה לקיום התלוי, או במילים אחרות – ההגדרות השונות שנותנות האסכולות השונות לקיום תלוי.

ונזכיר שוב שלא משנה באיזה אסכולה אנחנו, הטיעון כאן הוא שזה האופן היחיד שדברים קיימים, כי הם לא קיימים מצד עצמם. הם קיימים בקיום תלוי.

1. המתפקדים: דברים תלויים בסיבות ותנאים

מה תהיה הגדרת הקיום התלוי באסכולה של **אבהידהרמה**⁵, ובאופן כללי יותר של **המתפקדים**⁶? אמרו:

ཀྱུ་དང་ཀྱིན་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པ།
Gyu dang kyen la tenne druppa

אז כאן כתוב:

Gyu זה סיבה

Dang, זה מה? 'ן'

Kyen זה תנאי

La זה מילת יחס

Ten זה להסתמך

ו-**Druppa** זה קיים

אז במילים אחרות מה שכתוב במשפט הזה, זה **שדברים קיימים בתלות בסיבות ובתנאים שלהם**.

דברים קיימים בתלות בסיבות ובתנאים שלהם. זה הקיום התלוי של דברים. הם אומרים: הדברים קיימים אבל הם לא קיימים מצד עצמם. איך הם כן קיימים? בתלות בסיבות ובתנאים שלהם.

עכשיו, **סיבות ותנאים** – אז אתם יכולים לחשוב: זה עשן תלוי באש, הגשם תלוי בעננים; צריך שיהיה עננים כדי שיהיה גשם. בשביל שיהיה תינוק – צריך אבא ואימא. ככה, במובן הדי רגיל שלנו. זה הראייה של המתפקדים. דיברנו על זה כבר קצת קודם⁷, אז אני לא צריכה להרחיב על זה יותר מדי. **התפיסה הרגילה שלנו זה שדברים נגרמים, יש סיבות שגורמות דברים**.

התפיסה של ה- אבהידהרמה אומרת: 'אוקי, יש אבא ואימא – יהיה תינוק'. זו הסיבתיות שאנחנו בעצם הכחשנו אותה ב- *Dorje sekmay* [בהוכחה של רסיס היהלום] אנחנו קצת חוזרים אחורה עכשיו.

אז זאת האסכולה הנמוכה בבודהיזם, אבל גם היא מכחישה קיום עצמי, וזה חשוב. הדברים בתהליך, יהיו סיבות, יהיו תוצאות. וזה תואם איך שאנחנו חיים, זה רק לא ההבנה האולטימטיבית של המציאות, אבל זו בהחלט אסכולה בודהיסטית, זאת בהחלט אסכולה שמקלה על סבל. היא לא מוציאה מסבל אבל היא מקלה מאוד על סבל.

⁵ אסכולה קדומה בבודהיזם, אשר הספר "אבהידהרמה קושה" הוא מייצג אופייני שלה, אך היא מכילה כתבים נוספים.

⁶ "המתפקדים" כוללים את אסכולת האבהידהרמה, אסכולת הסוטרסטים ואסכולת "רק תודעה".

⁷ ראה שיעור 2, חלק ב'.

אנחנו אומרים "סיבות ותנאים" - מה ההבדל בין סיבות ותנאים?
באבהידהרמה קושה הם מבחינים [בין סיבות ותנאים]. נגיד, בשביל שיהיה עץ,

- אז צריך זרע של העץ, זה הסיבות.
- אבל צריך גם תנאים תומכים: צריך קרקע, רטיבות, שמש, זה התנאים התומכים, זה לא הסיבה העיקרית של העץ, אבל אי אפשר בלי התנאים.

וזה נכון. אבל כשאנחנו מסתכלים על זה מנקודת המבט של פרסנגיקה מדיימיקה – אין הבדל. זה לא כל כך חשוב להבחין ביניהם, זאת האמת. לאמה קריסטי אומרת: 'תנאים שמאים', ☺ הכל קארמה. זה האסכולה של המתפקדים.

2. העצמאיים: דברים תלויים בחלקיהם.

אחר כך באים האסכולה של ה-Svatantrika ואומרים: 'רגע, מה עם מרחב למשל? דבר כמו מרחב או חלל? אין לו סיבות. אין סיבות ותנאים ויש חלל ריק, יש מרחב.' אז הם אומרים: 'אוקי, במקום לדבר שדבר תלוי בסיבות ותנאים, אנחנו נגיד שהוא תלוי בחלקיו.' אז זה שתיים.
אז שתיים אומר:

རང་གི་ཚུལ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པ།

Rang gi chashe la tenne druppa

Chashe היה לנו את המילה קודם, *Chashe* זה חלקים,

ו-*Rang* זה שלו,

אז החלקים שלו

Tenne אותו *Tenne* – בתלות

ו-*Druppa* זה קיים

הדבר קיים בתלות בחלקיו, זה מה שכתוב כאן.

זה החלק התחתון של אסכולת דרך האמצע. אנחנו קוראים להם העצמאיים, *Svatantrika*. הם לא כלולים במתפקדים. הם אומרים שדברים קיימים בתלות בחלקים שלהם, וזה בשבילנו תיקון קטן. זה עדיין לא מסתכל בריקות של החלקים עצמם. זה מאפשר לכלול דברים כמו מרחב שהגדרה הקודמת לא איפשרה לכלול. אז אנחנו לא צריכים להתעכב על זה יותר מדי כרגע.

3. הפרסנגיקה: השלכה על אוסף של נתונים

מה שמעניין אותנו זה שלוש, הגרסה של הפרסנגיקה מדיימיקה של ה-*Tendrel*, של איך דברים קיימים.

אז אמרו -

ཚོགས་པའི་སྣང་དུ་རྟོག་པས་བཏགས་ཚམ་ལ་བརྟེན་ནས་གྲུབ་པ།

Tsokpay tengdu tokpe taksam la tenne druppa

La Tenne Druppa זאת אומרת שדברים קיימים בתלות ב

במה? עכשיו יש לנו את הגרסה של הפרסנגיקה מדיימיקה -

Tsok זוכרים? **Tsokpa, Tsok** אוסף

Tengdu זה על

Tokpe Tak זה להשליך השלכה

Tsam בלבד

או במלים אחרות: הדברים קיימים אך ורק כהשלכה שאנחנו משליכים על אוסף של דברים או אוסף של נתונים גולמיים.

זה מה שכתוב פה. הדברים קיימים אך ורק בתלות באופן שבו אנחנו חושבים על אוסף של חלקים.. השלכה שאנחנו משליכים על אוסף של חלקים, על אוסף של נתונים גולמיים, וזו המשמעות האולטימטיבית של הקיום התלוי.

אז אתם שומעים הרבה גרסאות על קיום תלוי אם אתם הולכים לשיעורי בודהיזם. אנשים מדברים על "שלוביות", על *Interbeing*, על סיבות ותנאים, מדברים על חלקים. זה [שכאן הוא] המובן האולטימטיבי של קיום תלוי:

הדברים קיימים בתלות בהשלכה שאני משליכה על אוסף של חלקים.
בלבד. זה הקיום היחיד שיש להם. אין להם קיום אחר.
הם קיימים אך ורק כהשלכה על אוסף של חלקים.

זה הקיום הקונבנציונלי שקראנו, וכל פעם אנחנו מדגישים את האספקט הזה כי אנחנו רוצים להבהיר את הפרסנגיקה מדיימיקה. זה מה שמאסטר שנטידווה מנסה ללמד אותנו.

אם אני רואה משהו יפה, שנראה לי יפה, מה יגיד שלוש? מאיפה זה בא?
מהקהל: מהשלכה שלי.

המורה: מהשלכה שלי, מאיפה באה ההשלכה הזאת?

- ✓ מזה שאני נתתי לאחרים דברים יפים
- ✓ או מזה שאני שמרתי על כללי המוסר.

אני צריכה ליצור קארמה כדי לראות דברים שעובדים בחיים שלי;
דברים שהם טהורים בחיים שלי, דברים שהם יפים בחיים שלי.
הקארמה הזאת באה מטוהר שאני מייצרת על ידי שמירת כללי המוסר.
וזה העיקר.

ההסברים האחרים לאו דווקא מכוונים אתכם לשמור על המוסר. אז הם אומרים: 'או, זה בא מסיבות ותנאים, יש פה פסל יפה כי הפסל הזה הוא למד בפאריס הרבה שנים' זה לא מאיפה שבא הפסל היפה. זה לא מאיפה שהוא בא אלי, זה לא למה לי יש חוויה של פסל יפה. זה לא משנה כמה זמן למד הפסל ואיפה הוא למד וכמה פסלים טובים יש.

כדי שאני אפגוש חוויה אסתטית יפה אני צריכה להיות מסוגלת להשליך אותה, וזה רק יבוא מקארמה. וזה יכולו אותי לייצר את הקארמה הזאת, והקארמה הזאת רק תבוא משמירת המוסר, משמירת חיים טהורים. זה התפיסה היחידה של התהוות תלויה שעובדת. ככה דברים מתהווים. וככה אנחנו מתמירים את תודעתנו. אני חוזרת על הדבר הזה שוב ושוב.

אבל אני אשאל אתכם שאלה: מהו הדבר שקיים מצד עצמו, שנוצר על ידי דבר אחר שקיים מצד עצמו? נקבו בשמו של דבר שקיים מצד עצמו, שנגרם על ידי דבר אחר שקיים מצד עצמו.

מהקהל: ה-*gakcha*; דבר כזה לא קיים

אין כזה דבר. התשובה היא: אין כזה.

אין דבר שגורם דבר בעולם שלנו בצורה שקיימת מצד עצמה.
אין דבר שגורם דבר אחר.

- מפתח לא מניע את האוטו,
- כסף לא קונה גלידה,
- עבודה קשה לא מייצרת כסף.

דוגמאות ליישום בחיינו

- כסף

שאלה מהקהל: כסף לא מייצר כסף?

המורה: כסף לא מייצר כסף. אם ככה כל מי שיש לו כסף אז היה לו עוד כסף, וזה לא נכון. מאה אלף דולר יכולים תוך לילה אחד להפוך לחמישה דולר. כסף לא מייצר כסף. זה לא נכון.

כל האופן הרגיל שאנחנו חושבים הוא שגוי.

הדברים קיימים רק בתלות בהשלכה שלי על אוסף של נתונים גולמיים
וההשלכה הזאת נקבעת לחלוטין על ידי הקארמה,
וזה נקבעת לחלוטין על ידי איך נהגתי עם אחרים בעבר,
כמה טהורה הייתי בעבר, כמה שמרתי על המוסר:
לא לפגוע באחרים ולעשות טוב לאחרים.

ובמידה שקורה לי משהו אחר בחיים - הוא אומר מה עוד אני צריכה לטהר. זה הכל. אז לא: 'או, למה זה קרה ומי הם ולמה הם עשו לי את זה?' לא. 'תודה שהראית לי מה אני עוד צריכה לעשות. תודה רבה. אתה מורה שלי. אם לא היית מראה לי זה היה יכול להבשיל בצורה הרבה יותר גרועה. עכשיו אתה נותן לי צ'אנס!'

אם אני באה עם ההבנה הזאת - אז כל דבר הופך למורה. כל אירוע וכל אדם הופך למורה, ואני כל הזמן מוקפת מורים. אז מה יש להיות עצובה?

- מחלות

כן.

מהקהל: בקשר לסיבתיות.

המורה: כן.

מהקהל: אם אני נגיד חולה במשהו מסוים, לקחת תרופה?

המורה: האם לקחת את התרופה או לא לקחת תרופה? מה אני צריך לעשות?

האם יכולה תרופה לרפא מצד עצמה?

מהקהל: לא.

המורה: האם יש דבר אחד בעולם שעושה דבר אחר בעולם באופן שקיים מצד עצמו? רק עכשיו אמרנו: אין כזה דבר. האם אספירין מרפא כאב ראש?

מהקהל: אם יש לו קארמה

מהקהל: כרגע אנחנו משליכים עולם שכדי להניע את האוטו אנחנו צריכים מפתח, ואם אנחנו משליכים עולם שבו להירפא מכאב ראש צריך אספירין, אז כן.

המורה: האם האספירין מרפא כאב ראש?

מהקהל: לא, הוא לא מרפא.

המורה: לא מצד עצמו.

מהקהל: נכון

המורה: אז מה אני צריכה? אני צריכה לייצר קארמה לרפא כאב ראש ואז הוא ירפא כאב ראש. ואם אין לי את הקארמה אז הוא לא ירפא. אז מה התשובה? לקחת אספירין או לא לקחת אספירין?

מהקהל: כן, כן, לא, לא

המורה: ☺ אתם לא מוותרים. תיקחו אספירין, אבל לא על קיבה ריקה. ☺ ☺

אם אתם לא רוצים כאבי ראש תטפלו באחרים, תדאגו לאנשים חולים, תדאגו למנוע תקלות בדרכים, תכבדו חיים, אל תהרגו ג'וקים. אם אתם לא רוצים פגיעה בגוף שלכם, תדאגו לא לפגוע בגוף של אחרים ולעזור להם לשמור על שלמות גופם ועל בריאותם. ואז עם אספירין או בלי אספירין הכאב ראש יעבור. זה נהייה לא רלוונטי. אז אתה יכול לקחת או שאתה יכול לא לקחת. זה לא משנה.

מהקהל: לכאב ראש זה אולי לא רלוונטי. אבל מישוהו יש לא, לא יודע מה, דלקת בדרכי השתן אקוטית, 40 חום, מחוסר הכרה.

המורה: יש פה מישוהו רופא? רופאים יגידו לכם: הוא מטפל באותו המקרה, אותם סימפטומים עם אותו טיפול – אחד מצליח, אחד לא מצליח. אחד 40 חום – האנטיביוטיקה עוזרת, אחד 40 חום – האנטיביוטיקה לא עוזרת. כי זה לא פועל מצד עצמו.

זה גם לא לא פועל מצד עצמו.

אם אתה מאמין שזה עוזר אז תיקח, אבל אל תוותר על לעזור לאחרים, כי אחרת sooner or later יפסיק לפעול. במידה שזה פועל זה בגלל שיש לך קארמה שעזרת לאחרים ואתה חווה את זה פועל. ואם אין את הקארמה הזאת – זה לא יפעל.

אז אם אתה רוצה תיקח, אם אתה לא רוצה אל תיקח, אבל תעזור לאחרים, תטפל לאחרים, תדאג לאחרים לבריאות שלהם, תדאג לחקיקה שמונעת זיהום אוויר – תעשה את הדברים שמכבדים חיים ושתומכים בחיים ואז או שתיקח או שלא תיקח זה לא משנה, ואולי לא יהיה לך כאב ראש בכלל, או דלקת בדרכי השתן בכלל.

אתם תאבקו בזה, אני יודעת. הרבה זמן. עד שתעשו מדיטציה, עד שתשמרו על היומן מספיק זמן.

סיכום ההוכחה של הקיום התלוי

דיברנו על האסכולות השונות ומה הם יגידו – במה הדברים תלויים? כל האסכולות האלה זה אנחנו, כן? אז אל תחשבו שהן היו שמה בהודו והן לא מעניינות, זאת שגיאה. הן מאוד מעניינות כי להבין אותם יכול להציל אותנו משגיאה שלנו. אנחנו חייבים ללמוד אותם.

• האסכולות של המתפקדים אמרו שדברים קיימים בתלות בסיבותיהם.

בשביל שיהיה עץ צריך את הזרע שלו, בשביל שיהיה תינוק צריך אבא ואימא.

הם יגידו שדברים תלויים בסיבות שלהם, ואנחנו לא מתווכחים עם זה, אנחנו רק אומרים שזה לא תיאור מדויק לגמרי, למה? מכיוון שהוא נותן איזשהו קיום עצמי לסיבות, ומכיוון שהוא לא חל על הכול. הוא לא חל למשל על דברים כמו מרחב ריק שאין לו סיבות.

• ואז הסוטנטריקה, שזה החלק התחתון של דרך האמצע, העצמאים, אלה אומרים שהדברים קיימים בתלות בחלקיהם. ואז זה יכול גם חלל ריק, וזה גם יכול ריקות.

מה החלקים של ריקות? הריקות שייכת לאובייקטים. אנחנו לא מדברים על ריקות בלי לדבר על הצד השני שלה, שזה האובייקט,

• ומה זה **Tendrel** באסכולת הפרסנגיקה מדיימיקה?

מהקהל: הכל השלכה

המורה: שהדברים תלויים בהשלכות שלהם. הדברים קיימים אך ורק כהשלכה, כמושג שהצמדנו לאוסף של נתונים גולמיים, ותו לא.

ומאיפה בא המושג הזה? מאיפה באה התווית הזו?

פה בא הקישור החשוב לקארמה. התווית הזאת היא תוצאה של הקארמה שלי והקארמה שלי זה תוצאה של הסך הכל של הדברים שעשיתי בכל גלגוליי עד לרגע זה ממש. זאת הקארמה שלי.

אז זאת ההוכחה הרשמית, הפורמאלית של הקיום התלוי.

כוחה המשחרר של אסכולת הפרסנגיקה

המורה: שאלה, כן?

שאלה מהקהל: אם זה מושג שמוצמד לאוסף של חלקים גולמיים, אז ממשיכים ומפרקים את החלקים.

המורה: זה הכל. באיזה שלב שעצרת - זה ה-Ngupo שלך, זה הדבר המתפקד, ואז אתה הולך לתוך החלקים שלו.

- גם הסבל שלנו ריק

וזאת שאלה שעולה כל הזמן. יש ארבע אמיתות, ואומרות מה?

- יש סבל
- יש סיבות לסבל
- יש קץ לסבל
- ויש דרך לקץ של הסבל

אבל מי זה שמגיע לקץ הסבל? מי זה שסובל ואחר כך הוא לא סובל?

אנחנו אומרים שהוא ריק, נכון? הוא לא קיים מצד עצמו, אין לו קיום של ממש. זה מה שאנחנו אומרים.

מה לגבי הסבל?

מהקהל: הוא גם לא.

המורה: גם לא קיים מצד עצמו.

מה לגבי הדרך לסיום הסבל?

מהקהל: גם

המורה: גם לא קיימת מצד עצמה.

זה בדיוק מה שהפרסנגיקה מדיאמיקה מלמדים. זה מה שמבחין בין אסכולות נמוכות ובין הפרסנגיקה מדיאמיקה.

- אין בנו שמץ של קיום עצמי

הרעיון הוא שלא רק האדם ריק. בוודאי שאנחנו רוצים לראות את הריקות של עצמנו. ובאסכולות התחתונות הם יקראו לזה "חוסר עצמיות". הם יגידו: יש את חמשת המצבורים אבל אין בעלים לחמשת המצבורים. התרגול באסכולת ההינינה יהיה שאתה מחפש את בעלים של חמשת המצבורים ואתה לא מוצא אותם.

אבל הקטע שהם לא עושים זה הם לא יורדים לרמה של הנתונים הגולמיים שעליהם השלכנו את העצמי.

אז אנחנו אומרים: מי זה הבן אדם? עשינו לו חלוקה לחמישה מצבורים. נגיד שאנחנו מגיעים לתובנה שהאדם הזה שחשבנו שהוא הסך הכל של המצבורים האלה אין לו קיום עצמי. מה לגבי המצבורים עצמם? דיברנו על –

གང་ཟག་གི་བདག་པོ་ལོ་

Gangsak gi dakme

אתם זוכרים, ו-1

ཚོས་ཀྱི་བདག་པོ་ལོ་

Chö kyī dakme

תגידו *Chö kyī dakme*, *Gangsak gi dakme*

אז *Gangsak* זה אדם או *person*

Gangsak gi dakme זה שהאדם לא קיים מצד עצמו.

והקטע הבא שהוא כל כך חשוב ושהוא חיוני כדי להגיע לשחרור זה ה-*Chö kyī dakme* : גם הנתונים שעליהם מושלך האדם גם הם ריקים מקיום עצמי.

ואם אנחנו ממשיכים לחפש, לחתוך, אנחנו כל הזמן נתקלים בשכבה הבאה. הדבר שאנחנו מנתחים – הוא נעלם לנו, הוא מתמוסס לנו.

אנחנו לא עוצרים בשום רמה ואומרים: מפה ומטה זה קיים מצד עצמו. איפה שלא אלך זה ממשיך להיות ריק, זה ממשיך להיות ריק, זה ממשיך להיות ריק. ולכן אני יכולה לבנות גן עדן, משום שזה ריק. זאת הבחנה מאוד חשובה כאן.

זה מה שמייחד את הפרסנגיקה מדיימיקה ומכאן הכוח שלה.

בהוכחה הזאת אנחנו אומרים שאין דבר שקיים מצד עצמו באופן שהוא בלתי תלוי ב- ...

פרסנגיקה מדיאמיקה יגידו, מה? - בתפיסה שלי. אין דבר שקיים באופן שהוא בלתי תלוי בתפיסה שלי. והתפיסה שלי באה מאיפה? מהקארמה, וכך הלאה.

- גם הסיבתיות הקונבנציונאלית ריקה מקיום עצמי

וככה זה הריקות, לא רק של חפצים אלא גם של סיבות.

אז ככה הדבר הזה⁸ - ריק מלהיות משקה שמרווה צימאון מצד עצמו, נכון? כי זה רק יתפקד כמרווה צימאון אם אני אשליך עליו תווית של 'מרווה צימאון', וזו לגמרי תלויה בקארמה שלי, תלויה לגמרי בכמה אני הרויתי את צימאונם של אחרים בעבר, אחרת לא תבשיל לי ברגע זה התווית הזאת.

זה לא מצד עצמו משהו שמרווה צימאון. המדע טועה! זה לא נכון ש-מים מרוויים צימאון - לא מצד עצמם. אין להם טבע עצמי כזה.

ואיך מוכיחים את זה? תיקחו לדוגמא אדם גוסס. כשאדם גוסס מתחילים היסודות בגוף להתמוסס בזה אחר זה, ומגיע שלב בזמן הגסיסה שאדם מקבל צמא גדול גדול כיוון שיסוד המים מתחיל להתמוסס, ואתם לא יכולים להשקות אותם אז, הם כבר לא יכולים לשתות. בין השאר הלשון מתנפחת, הם לא יכולים לשתות. תתנו להם את כל המים שבעולם הם לא יכולים לשתות, וזה לא יכול להרוות אותם. כי אין למים תכונה של להרוות צמא מצד עצמם.

⁸ הלאמה מצביעה לעבר כוס מים

אין שום דבר שגורם דבר אחר באופן הכוזב שאנחנו תופסים.

אין שום דבר שגורם דבר אחר באופן הרגיל, הכוזב,
בבחינה האולטימטיבית של סיבתיות.

כשאני לא נכנסת למבחנים? אז כן, זה נראה ככה. שתיתי, עכשיו אני לא צמאה - זה מתפקד ככה.

כשאנחנו עושים אנליזה של סיבתיות אנחנו לא אומרים שהדברים הם לא
מתפקדים. אנחנו אומרים: הם לא גורמים דברים אחרים מצד עצמם.

הדברים הם לא סיבות מצד עצמם. ובזה כאמור המדע טועה, כי המדע לא מסביר למה זה קורה לי ואיך
אני מייצרת מזה אושר.

המדע יסביר איך המולקולות של המים, מה הן עושות בגוף שאני לא ארגיש צמא,
יש בטח הסבר. הוא לא יסביר למה אני קיבלתי מים כשהייתי צמאה, ולמה מישוהו
אחר לא קיבל מים כשהיה צמא. זה המדע לא יסביר. והוא לא יסביר לי איך אני
עכשיו משתמשת בידע הזה כדי להיות מאושרת.

אז הסיבתיות שהמדע מלמד היא לא בלתי נכונה, היא רק לא מספיקה, היא מאוד שטחית. היא ברמה
מאוד מאוד שטחית ואנחנו נגיד שאם יש לה איזה תפקוד, היא לא ממלאת את ייעודה במוכן גם של
להסביר לי איך אני אפסיק לסבול. איך אני אקבל מים כל פעם שאני צריכה מים.

והדוגמא כאמור זה כמו ההשתקפות במראה, שנראית אמיתית והיא לא אמיתית. כל הדברים מופיעים לנו
כאילו שיש להם קיום ממשי, כאילו שיש להם קיום עצמי בעוד שהם בדיוק כמו השתקפות במראה, כמו
הילד שמת בחלום. אותו דבר.

לסבל אין קיום עצמי - ובכל זאת הוא מרגיש ממשי כשהוא בא.

כשהילד מת בחלום, אם זה היה ילד שלי שמת בחלום, האם היה סבל בחלום? בוודאי! האם הוא הרגיש לי
ממשי? כן! האם הוא היה באמת ממשי? הוא תיפקד ככה. הוא תיפקד ככה. אבל אני התעוררתי וראיתי –
לא היה ילד, והוא לא מת. אבל הכאב היה שמה.

ככה הכאב שלנו בסמסרה. ובגלל זה ההבנה של ריקות תשחרר אותנו מכאב, אנחנו נבין את הריקות
שלו.

- אנחנו נבין את הריקות של הדבר שגרם את הכאב,
- ושל האדם שחוה את הכאב,
- ושל עצם הכאב עצמו.

זה כל הלימוד.

והמבחן כמה אנחנו מבינים ריקות זה כמה כאב עוד יש לנו בחיים. ככה גם כל אושר שיש, אושר באלף,
בעין-ריק לגמרי. ולכן אני יכולה לייצר מזה כמה שאני רוצה.

אם היה לזה קיום עצמי אז או שיש לי מזל או שאין לי מזל. אבל אין לזה קיום עצמי, זה בא מקארמה. אם
אני מבינה איך קארמה עובדת אני יכולה לייצר כמה שאני רוצה. זה למה הקורס עסקים עובד. זה למה
אנחנו יכולים להפסיק סבל, וזה למה אנחנו יכולים להגיע להארה.

(מנדלה)

(הקדשה)

(תפילה לאריכות ימים של הלאמה)